(శ్రీ) స్వాంబుదస్థితో మూర్తయోః కథమః। విషయితా చ స్వరూపసంబంధవిశేషః జ్ఞానాదీనాం విషయే తత్ప్రతిరిక్తా మాస్తాం భావాదితి ప్రాంచః। తదస
త్ తదాపి విషయతాయాః జ్ఞానస్వరూపత్వే ఘటపటస్తూ తలమిత్యాదిజ్ఞానే నిరూపితానాం ఘటాదివృత్తివిషయతానామభావాపత్త్యా జ్ఞానే
జ్ఞానే తం ప్రత్యంశే ఘటప్రకారకజ్ఞానే ఘటమిత్యాదిప్రత్యయప్రసంగః ఘటవిశిష్టప్రకారతావచ్ఛిన్నజ్ఞానే నిరూపకవిషయతాయా ఏవ
భూతలవృత్తిత్వాత్। ఏవం ఘటపటాదిసమూహాలంబనే ధియో మిథ్యత్వపత్తిః ఘటవిశిష్టజ్ఞాననిరూపవిశేష్యతాయాః ఘట
విశిష్టపటప్రకారతానిరూపితజ్ఞాననిరూపవిశేష్యత్వాభిన్నత్వాయాతాదృశజ్ఞానస్య పటతత్ప్రకారతానిరూపితఘటవిశిష్టవిశేష్య
తాశాలిజ్ఞానత్వాత్। విషయస్వరూపత్వే ఘటభూతలసంయోగానాం ఇత్యాకారకసమూహాలంబనీయఘటాదివిశిష్టతదుభయ
రూపవిషయతానాం ఘటవద్భూతలమిత్యాదివిశిష్టజ్ఞాననిరూపితఘటాదివిశిష్టవిషయతానాం చ తదుభయరూపత్వేనావిశి
ష్టేన తయోస్సమూహాలంబనవిశిష్టబుద్ధ్యోర్వైలక్షణ్యానుపపత్తిః నవిశిష్టజ్ఞానే సంబంధసంబంధ్యుభయవిధ
యాభాసత్తేస్సమూహాలంబనజ్ఞానే తు తత్త్వాత్ ఏవ తయోర్వైలక్షణ్యముపపద్యత ఏవేతి వాచ్యం। సంబంధసంబంధి
దాంతయోరపి సమూహాలంబనే సంభవాత్। తస్మాజ్జ్ఞానవిషయయోః అతిరిక్తమేవ విషయత్వమితి గతి
కేతయోర్వైశిష్ట్యం తస్మాత్ ... విషయనిరూపకత్వం జ్ఞానే వర్తత ఇతి విషయతా ... మవ్యాఖ్యాతం।

కచ విషయతా ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయతావచ్ఛిన్నత్వస్య తత్ప్రకారకత్వ[illegible]తవచ్ఛిన్నప్రకారతేతి వాచ్యం విషయితావచ్ఛే
దాంతరిక్తం తత్ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిషయితావ[illegible]మితరస్యాపి ఘటవత్తావత్ తత్ప్రకారకత్వాపత్తిరత ఆహ విషయేతి అనాతిరిక్తం
విషయతావచ్ఛేదకం యద్విషయం యద్ఘటకప్రకారకత్వే తదాకారప్రకారకభూతలమిత్యాదిజ్ఞానీయఘటభూతలాదివిషయతానాం స్వరూప
సంబంధప్రతిబంధకజ్ఞానీయఘటపటాదివిషయతానాం లక్షణప్రసంగే ఘటపటౌ తదవచ్ఛేదకత్వాత్ అతిప్రసక్త్యాపత్తేః తదవచ్ఛేదకప్రవృత్తిపూర్వకదశా
పితత్వాదిః ॥—॥ మానాభావాత్ । తత్తత్తద్వ్యక్తివిధంశాం చ దేవ విషయతాత్వనిరూపితం తన్నిరూపితం చ తత్ర నిరూపకఘటత్వ
రూపేతవిషయతాశాంచ దేవ విషయతాన్నిరూపితత్వే ఘటలక్షణే ఘటత్వాదివిషయతానాం ఘటాది విషయతా ని
రూపితత్వే మానాభావాత్ । విశిష్టబుద్ధివిషయతాయా విషయతాంతరనిరూపితాః ప్రకారతావిశేష్యతాసంసర్గతారూ
పాణాం తాసాం పరస్పరనిరూపకత్వసత్వాత్ । అంశే ఘటవద్భూతలం పటవదితి వ్యవహారస్యాపి ప్రకారతాజ్ఞానవిషయ
తావత్ । [illegible] । పరవత్వేన వ్యవహారభూతలమిత్యాది ప్రకారతాజ్ఞానవిషయతానామవైలక్షణ్యాత్ ప్రసంగాత్ । మన్దబుద్ధప్రథమేషు ప్రకా
రతావ భూతలవిశేష్యతయోః పరస్పరం నిరూప్యనిరూపకభావః । ద్వితీయే చ ఘటప్రకారతావచ్ఛేదవిశేష్యతా
యాం వహ్నిప్రకారతావ[illegible] భూతలవిశేష్యతాయాంతరితి వైలక్షణ్యాపత్తేః । ఏవం చ ఘటవద్భూతలం ఘటవానితి

౩ త్వప్రకారక సమూహాలంబనే ఘటాదిరూపైకప్రకారకజ్ఞానప్రకారతానిరూపితవిషయతాయాం భూతల పర్వతాదివిశేష్యకభేదేన। ఘ
ట వహ్న్యాతలం పటవచ్చేత్యాది సమూహాలంబనే చ భూతలాదేర్విశిష్టవిశేష్యతాయాం అఖిల ఘటపటాదిప్రకారకభేద
నఖ్యే ప్రాంశాదవ్యః। విభిన్నవిశేష్యతానిరూపితకేవలైకప్రకారతానిరూపితభిన్నప్రకారతానిరూపితత్వేనైవకే-
విశేష్యతాంతరాంనిష్ప్రకారతాంతదవచ్ఛేదసమూహాలంబనభ్రాంతదతిరిక్తవిషయతాశాలిఏకస్యసంగాత్। ఘటత్వే ఘటవహ్న్యాత
లమిత్యాద్యవ్యక్తరకప్రతియోగిభిన్నవ్యాప్యనిరూపితావ్యాప్యప్రత్యేకవిశేష్యతానిరూపితప్రకారతావ్యాప్యప్రత్యేకప్రకారతాని
రూపితవిశేష్యతాభావేఽప్యుపపత్తేః॥-॥ సమూహాలంబనే ప్రకారభేదేన విశేష్యతాభేదే ఘటవహ్న్యాతలంపటవ
చ్చేత్ సమూహాలంబనాదేకత్ర దర్శనీయమితి శత్వాదేకదర్శనోకానాకృస్వైశిష్ట్యావగాహి ఘటవహ్న్యాతలంపటవదిత్యాదిజ్ఞా
నస్యాప్యైకలక్షణ్యప్రసంగాత్। ఘటవత్సమూహాలంబనే ప్రకారభేదేన విశేష్యతాభేదః। తత్త్వ ఏకత్రదవదనుమితిత్వాతాదవ
శ్యంభావిదితి సమూహాలంబనే ఏకత్రప్రతియోగితాలక్షణసమవాయాఽప్యుపపత్తేరితి విశేష్యతాయాం ప్రకారతాంచాదాయ విధేః। ఏకంచివిశిష్టజ్ఞానవత్వం
జ్ఞానత్వంచ తత్రైకంచిద్విశిష్టజ్ఞానవత్వం విశేష్యతాభూతలతాదేర్యత్ర విశేష్యతావిశిష్టఘటాదిరూపపరత్వస్థిత్వేతి

శిష్యోప్యవగాహిష్యతే। తత్ర ఘటాదిప్రకారతానిరూపితభూతలాదివిశేష్యతాయాం భూతలత్వావచ్ఛిన్న
త్వాది। అవచ్ఛేదకే చ వలవిలక్షణప్రాదవయమితి తత్త్వవిభయతైశిష్ట్యోప్యవగాహిష్యంభూతలంఘటవదితిజ్ఞానాత్మ
స్యాప్యైలక్షణ్యస్యోపపత్తేః। కించ ద్రష్టవ్యం ప్రకారతానావిశేష్యనిరూపితవైశిష్ట్యప్యవగాహిష్యతేవ
దిత్యాకారకజ్ఞానే॥-॥ తత్ర ఘటాదిప్రకారతాయాం ఘటత్వావచ్ఛిన్నత్వాదేః। అవచ్ఛేదకత్వం చ విశేష్యవిశే
షణయోః। తత్ర చ విశేషణాంతరమితి తత్త్వఘటత్వఘటేవగాహితే॥ తథా చ విధజ్ఞానాత్ విశేష్యవైశిష్ట్యమెంద్రస్వ
వైలక్షణ్యస్యోపపత్తేః। ప్రథమంతత్త్వమధికమవచ్ఛిన్న। తదంశే విశేషణతాయాం నైవతద్విషయంశతా విష
ంశతావచ్ఛేదకత్వమితి బోధ్యం। తద్వ్యావర్తకవిషయంశతా చ తద్వ్యక్తప్రకారతానిరూపితా। తస్య తద్వ్యక్తేవ
యాం భావాత్। తన్నైవం భూతలం ఘటవదిత్యాకారకజ్ఞానానాం భూతలత్వాదిప్రకారతానిరూపితవి

విశేష్యతానిరూపణం। మతశ్చాన్యసంసర్గాభావపితత్వస్య వైశిష్ట్యస్వీకారం ధకాలేష తాన్యతాదశవిషయతాతాదృవి
తవహాత్వవశ్యకః తావత్। అతఏవ యత్ర తదా తద్యూపపత్తేః। వస్తుతస్తు విశిష్టవైశిష్ట్యబోధవిచారే విశేష్యాంశే విశే
ష్యతావదిగాం నిఖిలవిశిష్టవైశిష్ట్యబోధసాధారణ్యస్యాబిందితత్వాపత్తేః। తాదృశవిశేష్యతాశాంశ్యబోధస్య
భూతలత్వాదిప్రకారతానిరూపితవిశేష్యతాయా ఉపపత్తేః। యతో భూతలత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతానిరూపితప్రకారతా ఎవత
త్వాప్రకారతానిరూపితత్వం స్వీక్రియతే। అద్వైతం తాదృశజ్ఞానస్య భూతలత్వప్రకారతానిరూపితభూతల
త్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకాంతా భూతలత్వాదివిశిష్టభూతలత్వాదివైశిష్ట్యావగాహిత్వేన భూతలం ఘటోంత
భూతలమివి ఇత్యాకారకజ్ఞానస్య భూతలం ఘటవదిత్యాకారకజ్ఞానస్య వైలక్షణ్యానుపపత్తేః। తాదృశజ్ఞా
నాంతరం భూతలత్వవిశిష్టభూతలత్వవైశిష్ట్యావగాహి స్మరణాపత్తేః। ఇతిచేన్న ఘటవద్భూతలమిత్యా
కారకజ్ఞానీయం

భూతలవిశేష్యతాత్వేన ద్వైవభూతలప్రకారతానిరూపితత్వమిత్యభ్యుపగమే తద్వైలక్షణ్యోపపత్తేః॥ అవచ్ఛేదక-
తావమపి ద్వివిధం। అవచ్ఛిన్నం నిరవచ్ఛిన్నం। కించిదవచ్ఛిన్నం చాత్ర ము [illegible] ఘటవదిత్యాకారక [illegible] భూతలత్వాదిని
ష్ఠవిశేష్యతావచ్ఛేదకతా నిరూపకా జాతిత్వావచ్ఛిన్నత్వాత్ భూతలం ఘటవదితి జ్ఞానీయభూతలత్వాది
నిష్ఠవిశేష్యతావచ్ఛేదకతాదికం నిరవచ్ఛిన్నమితి। ఏవమవచ్ఛేదకతానిరూపితావచ్ఛేదకతావమపి వాచ్యం।
అవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకం తు అవచ్ఛేదకానాం [illegible] విశేష్యతాపక్షమేవేతి బోధ్యం। విషయతావద్విషయతా విచ్ఛేద
అననుగతానామనుగమకం విషయతాత్వమతిరిక్త [illegible] యం। అతఏవ ఘటజ్ఞానవిషయః పటజ్ఞానవి
షయః ఇత్యాకారికాయాం అనుగతప్రతీతేరుపపత్తేః। ఘటత్వాది విశిష్టబుద్ధిత్వాది విషయకజ్ఞానత్వాది [illegible]
తత్వా [illegible] నుపపత్తేః। ఘటత్వాదేర్జ్ఞానవృత్తి విషయతాయామేవ ప్రకారతావిశేష్యతావచ్ఛేదకవ్యక్తిత్వ [illegible] కారణతా
వచ్ఛేదకానామనుగమకత్వావచ్ఛిన్న [illegible] ప్రసంగాత్। ఏవం విషయతాత్వవత్ ప్రకారతాత్వావచ్ఛేదకతాత్వ ప్రకారతాత్వ
విశేష్యతాత్వాదిమపి అనుగతప్రతీతి [illegible] అతిరిక్తమనుగమ [illegible] వం తథాపి। అత ఏవ పరవత్తావచ్ఛిన్న విశేష్యతావచ్ఛి

దవ్యతుమితి త్వావచ్ఛిన్నం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకవిశిష్టతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నధూమాది ప్రకారకతాశాలి విజ్ఞానత్వాది
నాం ఉగతా [illegible] తు తవముపపద్యతే। అత్ర [illegible] ఘాతత్రధూమాదిషు వేశభిన్నానాం ప్రకారతావచ్ఛేదకానామనుగమె
న తదనుపపత్తేః। ప్రకారతాత్వవిశిష్టతాత్వాదికం చ నమి ధూమావిశిష్టం ఘటవృత్త్యం తలవిలత్వాదిజ్ఞానే ఘటితత్వా
ది ప్రకారతానిరూపితత[illegible]ఘటాదినిష్ఠవిశిష్టతాయాం ఏవధూమత్వలత్వావచ్ఛిన్నవిశిష్టతానిరూపితప్రకా
రతానిరూపితయాం తత్రవిశిష్టతాత్వప్రకారతాత్వయోః। నవమం వేశాతీతత్త్వాదౌ ప్రకారతావిశిష్టతావయోః।
ఘటవఘటవృత్తిత్వం తలం ద్రవ్యం చ ద్రవ్యవృత్తిత్వం తలం ఘటవృత్తి ఇతి జ్ఞానయోర్వైలక్షణ్యానుపపత్తేః। విఘ్నం యత్ర ఘటవత్
ప్రకారతానిరూపితాయాః ద్రవ్యత్వప్రకారతానిరూపితాయాం ద్రవ్యఘటవిశిష్టతాయాం ఘటప్రకారతానిరూపిత
వృత్తిత్వవిశిష్టతాయాం ద్రవ్యత్వాతిప్రసక్తేః। ద్రవ్యమేఘటత్వప్రకారతానిరూపితప్రకారతాభిన్నా ద్రవ్యత్వప్రకా
రతానిరూపితవిశిష్టతా చ తద్భిన్నా॥—॥ ఏవం ఘటే చ [illegible]ద్రవ్యత్వప్రకారతానిరూపితఘటవిశిష్టతా॥—॥ ఘటత్వ
లవిశిష్టతానిరూపితప్రకారతాభిన్నా ఘటత్వప్రకారతానిరూపితవిశిష్టతా చ తద్భిన్నేతి వైలక్షణ్యోపపత్తిః॥—

ఇతి ॥—॥ ఏవం రక్తదండవాన్ పురుష ఇతి జ్ఞానే రక్తత్వప్రకారతానిరూపిత దండత్వావచ్ఛిన్న విశేష్యతావత్పురుషవిశేష్య
తానిరూపితప్రకారతారూపం ఏవ ॥—॥ రక్తదండవాన్ దండవాన్ పురుష ఇత్యాది ... నిరూపితం ఏతాం
దండవిశిష్టే వైశిష్ట్యబుద్ధి ... లక్షణాభ్యాం సంపద్యతే ॥ ... రక్తత్వప్రకారతానిరూపిత దండత్వావచ్ఛిన్న
విశేష్యతాశాలినీ దండప్రకారతానిరూపిత పురుషవిశేష్యతాశాలినీ పద్యతే ఇతి । కించిత్ విశేష్యతాప్రకారతావ
చ్ఛేదకత్వేన అపి విషయతా విశేషో । ... ప్రకారతానిరూపిత విశేష్యతావచ్ఛే
దకత్వేన । తాదృశ విశేష్యతానిరూపిత ప్రకారతావచ్ఛేదకత్వేన ... తదా రూపతి దీక్షిత ప్రకారే
ణేతి వాచ్యం తథాపతి ... పరత్వం ... పరత్వావచ్ఛిన్నే ... నిరూ
పితావచ్ఛేదకత్వ ... పరత్వాదినా ... ప్రకార ... ప్రకారతాయాం ... పరత్వ
త్వే ... ప్రకారతానుపపత్తే ॥—॥ ... పరత్వాది విశేష్య
తానిరూపితప్రకారతా ఏలక్షణాభ్యాం ॥ పరత్వాది ... నిరూపితప్రకారతా ... ఏవతాదృ

౨

జ్ఞానస్య వ్యవసాయవిషయత్వాభ్యుపగమాత్ ।—॥ తత్ర తదభావవత్తావృత్తిజ్ఞానవ్యవసాయపక్షీయసంభ
వాత్ । అథాపక్షధర్మతావిశిష్టపక్షే వహ్నిప్రకారకజ్ఞానమితి తదేవ తాదృశజ్ఞానవ్యవసాయవిషయః విషయతాసం
బంధేన తాదృశజ్ఞానవ్యవసాయం ప్రతి పర్వతవిశిష్టపక్షే వహ్నివ్యాప్యవత్తాజ్ఞానచ కాల్యనమితి తేన తాదృశత్వాత్ప్ర
తాల్పసతల్ హేతు పపర్యానమాత్ । నవహ్నిమాన్ పర్వతలం ఘటవాని తాకారకజ్ఞానమితి తత్ర తర తథావిధాన
వ్యవసాయే పత్రేతి తిశమితి అతిరిక్తవిధేయతాంతరాణా । న చ తాదృశ తథాపి ధర్మావచ్ఛిన్నే తథావిధం నవ్యవసాయ
హేతు తద్ అలపాక్షియాం పరవత విశిష్టతా వహ్ని పిత వహ్నివిధేయతా జ్ఞానమితి తేన తాహేతు తప్త వహ్నే
లాఘవాదితి అతిరిక్త విషయతా కేవల విశిష్ట లాఘవ పహ్నౌతి అతిరిక్త విషయతా పక్షధర్మ పరామర్శ
నవతావచ్ఛేదక తయా పితదేవ నవిలక్షణా విషయతా సిద్ధే ప్రసంగాత్ క్లృప్త విషయతాయాః ప్రత్యాదినవతా
వచ్ఛేదక తేన తస్యాతిలాఘవాత్ అలింగజ్ఞానమితి సాధారణతయా తత్ర వచ్ఛిన్న కార్యకారణభావ లక్షణ
తయా తత్ర తవ సర్వ కార్యతావచ్ఛేదకత్వ ప్రతి వహ్నిమత్ సాధ్య తత్ర ప్రసంగాత్ । అథాతిరిక్త విధేయతా నహ్యుపగ

వెం సిద్ధ్యభావచకలతావచ్ఛేదకం దురవచం తథాహి పరవతిం వహ్నిమాందిత్యాది సిద్ధ్యభావచకలతావ
చ్ఛేదకం కపరవతాతవవచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకం ఇరూంది వహ్నిప్రకారతాకానుమితిత్వం వహ్నిమాన్ పరవతింష
పివాంశ్చేతితాదృశానుమితౌ వల్ఛిబాంరత్వాత్ । కాంపి పరవతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాక వహ్నివహ్యపవత్త్రా
చ్ఛిన్నచకార్యనుమితిత్వం వహ్నివ్యాప్యధూమవాన్ పరవతింవహ్నిమాన్ పరవతింఘ్తవ్యాప్యవాంశ్చ త్యాకార
క పమయూహాలంబనచకార్యతాం తాదృశానుమితౌ వల్ఛిబాంరాం ఇచేత్ న ।—। వహ్నితాప్యత్వదర్శవచ్ఛి
న్నప్రకారతాన్రూపిత పరవతత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యతాకానుమితిత్వస్యైవ పరవతింవహ్నిమాంశ్చేతి
తాదృశసిద్ధ్యభావచకలతావచ్ఛేదకత్వసంభవాత్ । వహ్నిమాన్ పరవతింఘ్తవాంశ్చ త్యాకారకానుమితి
విశేష్యతాంతరం వహ్నితాప్య ~~[illegible]~~ ఘటితావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపితత్వస్యైవ వల్ఛి
బాంరాకవత్వాత్ । కేచిత్తు పివహ్నిమాన్ పరవతవాంకంయుంచేత్ ఇత్యాకారకానుమితౌ వల్ఛిబాంరోదుర

ధరవత్తావచ్ఛేదకానవచ్ఛింతి నిరూపితప్రకరతవిశేష్యతాయాం వహ్నిత్వశబధత్వావచ్ఛిన్నప్రకారతానిరూపిత
త్వాదితి వాచ్యం తాద[illegible]శవము బలవిశేష్యతాంతాం ఎవ నివిశేషంతత తావతో । కచైతదపపష్టం తాపరవతతా
వచ్ఛిన్నాంష్టైశ్యతానిరూపితవహ్నిత్వావచ్ఛిన్నవిషయతాంతాంస్త్రాసిద్ధిర్భావచశ్యతా వహ్నేశ్శ· తేవలాంపు
వాత్త్రత్వసిద్ధిరితి వాచ్యం లాఘవేనాతిరిక్తవిషయతాశాంద్ధః ప్రాగేవానిరాకృత[illegible] తత్త్వాదితి చేన్నైవం। అతి
రిక్తవిషయతాశ్యశ్యపగమే వహ్నింశానుమింశేరం మింతి ప్రతీతేరనుమితిర్నిష్ఠా వహ్నిప్రకారకతాభావాః
అత్ర నిష్ఠా వహ్నిప్రకారకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నాభావేవా విషయోరవాచ్యః। తథా చ వహ్నిత్వం నిపరవ
తేరంపుటివా నివహ్నివపు త్వరవతవాంరయోందేశగ్రతాంశివశుమితిశాతే తథా విధప్రతీతేరనుదయప్రసంగ
ం తాదవధానుమితౌ వహ్నిప్రకారకతావభావవస్త్వతితష్ట నిచతధా వికానుమితి తావచ్ఛిన్నాభావవయాంబ
స తావతో। వమమతు వహ్నివిధేయకతాప్రభావవస్వాంశ్చమితౌ వహ్నివిధేయకానుమితిత్వావచ్ఛిన్నాభా

జ్ఞానవస్యాత్మత్వ ఇతాదృశప్రతీతివిషయత్వోపగమేన కానుపపత్తిః । నచ తదాఽఽంద్రియకరూప్యేవ తా
దృశప్రతీతిః కథముపద్యతే తత్ర విషయత్వానుపపత్తేః । చిత్ర రమితి వాచ్యం యథా శశశృంగ త్వ రూపత్వస్య
శశశృంగ పాండారత్వేనేతి ప్రతీతే రవ్యవ తవ శంబగాయ అసాధారణ తాత్పర్యేణ వపహ్నావ్యవపత్రాచ్ఛార
చ కార్యనుమితి తావన్మాత్రేణ భావస్యైవ తద్విషయతాపగమాత్త్రారభాను మితి శాస్త్రతథా తావదతిశత్త్రవి
షయతావగమోపగమేన తథా విధప్రతీత్యుపపత్తిరితి వాచ్యం తథా సత్యపి ఫలం రూపత్వస్య విమం
హరిలంబనచనత్వతథా విధా నుమిత్యాంతరం తథా విధప్రతీత్యుపపత్తిః తదా వస్తుతో ఽ
నుమితి పరామర్శంతరాంగత్వం రక కారణాభావాగ్రహదశాంతరం మతతాదృశప్రత్యయ సహిత
నుభవ సిద్ధత్వాత్ । తాదృశాభావ స్య తద్విషయతాప సంభవాత్ । అద్వైతమపి విధేయతయేనాతి

లిఙ్గః పంస్మ్యా దేశ్యత్వం తు విశిష్టత్వమేవా పర్యాప్తం చ విధేయతావత్| విధేయతా త్వతిరిక్తమేవ
సఖం సాంవశకత్వేయం| విధేయతానాం తత్రైవ విధేయతా విశిష్టదేశాఖ్యత్వం తదా అనుగమకత్వం తత్ప్రసక్తేతో
పదర్థాన్తరధర్మావచ్ఛిన్నప్రతియోగితాకాభావస్య సంభవాత్ తాదృశాభావత్వావచ్ఛిన్నప్రచదవచ్ఛేదకతావత్తా
తాదృశప్రతియోగిత్వసపత్తితాదత్మ్యాత్ తథా చాతిరిక్తవిధేయతావిశేషస్వీకారే పర్వతో వహ్నిమాన్
ఇత్యాదిప్రత్యక్షసాధారణం వహ్న్యాదిప్రకారతాయాం విధేయతాత్వస్వీకారే జైమొపపత్తేః ఏతా
దృశప్రత్యక్షాదిసాధారణవహ్న్యాదిప్రకారతాయాం తథా వహ్నిమాన్ పర్వతో ఘటవాన్ ఇత్యాదిజ్ఞానీయ
వహ్నిప్రకారతా అభేదవహ్నిప్రకారతావాన్| తత్ర విధేయతాత్వస్వీకారే తథా విధానుమితి దశాయాం
వహ్నిం సాధయామి ఇత్యనువ్యవసాయానుపపత్తి తాదవస్థ్యమితి వాచ్యం వహ్నిమాన్ పర్వతో

ఘటవానిత్యాదిబుద్ధీయవచ్ఛిన్నప్రకారతాంతయాం ఘటత్వాదిప్రకారతానిరూపితజలవత్తత్వావచ్ఛిన్నవి

శేష్యతాఠరాం ఇరూపితతంయాం పరవతేం వహ్నిమాం ఇత్యాత్రాందవశబ్దాత్ యా వహ్న్యాదిప్రకారతా

౦యాంశ్రుతథాత్రైవశత౦యెం ఝ్ఛేదస్యావచ్ఛేదకతావదితిచ్ఛిన్నం ప్రకారతావ్యతిరిక్తవిధేయతావచ్ఛ

ఛేద్యపగమెం పరవతే వహ్ని ఇత్యాదివాక్యజన్యశాబ్దబోధీయవహ్న్యాదివిధేయతాక పరవతేంక్షేశ్య

క. తావనుపపత్తిరితి అతిరిక్తవిధేయతావదికః లఎ కరూంవ [illegible] శ్యక. పెంవకచతత్రకార్యస్యపరవతవ

హ్నిరిత్యుక్తశబ్దవిధేయభావః। విశేషణే విశేష్యభావాపన్నంతేంవహ్నిపరవతవత్త్వతవయోరభేదే

తి వాచ్యం। భా... బోధస్థలే ప్రాప్తే విరక్తస్థలే [illegible] ప్రాండేశ్యతంయాంచరమఇతి విరుద్ధపదార్థస్యైవవిధేయ

తయాం తాదృశవాక్యజన్యశాబ్దబోధే వహ్నిపరవతవత్త్వతవంతయోరుద్దేశ్యవిధేయభావాసంభవా

తే। అవచ్ఛేదావచ్ఛిన్నపర్వతే వహ్నిరితి తాదృశశాబ్దబోధస్వాం కార్యకారణ। యత్ర విశిష్టేన విశేష్యభావా
న్వై లక్షణాద్వైవ లక్షణాయాముపపత్తేః। [illegible]। అథైవం చ గుణానాం గుణానాం గుణత్వాదిత్యత్ర గు
ణాత్వస్య స్వప్రకారకత్వేన విశేషణతావచ్ఛేదకత్వం తస్యైవ విధేయత్వే న విధేయతావచ్ఛేదకాంశేన దూషణతా పరిత్యాగావచ్ఛేదకత్వాదవ
చ్ఛేదకవిధేయత్వాంశే శాబ్దబోధోపపత్తిరాశంక్యతాం। యది చ విశేషణవిశేష్యభావాపన్నయో
ర్విశ్రాన్త్వవిధేయభావః। తదా తత్రగుణే। తస్య విశేష్యతావచ్ఛేదకః తద్గుణావృత్తి తస్య విశేష
ణ తద్గుణత్వస్య తథాత్వే తత్ర పదార్థతాసంగతమేవ స్యాత్। ఏవం విధేయతావదిత్యంప్ర
కారకత్వవిశేష్యతావది రూపవత్వే తత్ర తత్వవావ్యాపకం భూతాభావప్రతియోగిత్వప్రసక్తిస్తత్వాదిపరామ
ర్శజన్యమేవ: పదార్థవిధేయతావచ్ఛేదకత్వావచ్ఛిన్నతా ద్యవిశేష్యతా కుమతేః। అవిశిష్టాంశే తా

నుపపత్త్యభావాత్తదుత్తరవింశతేర్భేదం నాశువిశేషవిశేషత్వస్యపర్యవసానాయోపపత్తేః । ఏవం తాదృశశబ్దార్థయోరంత
ర్భేదవిశేష్యతాంతర్భావవిధేయతాతాత్పర్యగమాంశ్చాతాదృశాంశువింతేరితరభేదవిధేయతాకత్వస్యపప
త్తిరితివాచ్యం తథాసతిపదద్వాత్ర్యపర్యాప్తిరితరభే తాత్పర్యపరాంశు శ్యేవిశిష్టాంతర్భావవిధేయతాసం
బంధేనసాధ్యాదివాక్యసాంధర్యశ తథావిధాంశువింతేరపితరభేదభావవిధేయతాకత్వపత్తేః. తథావిధాంశువిం
తేర్విశేషస్యతావద్వైలక్షణ్యాదితి। అథాపర్యవతేవహ్నిరితిశాబ్దబోధేపదద్వాత్ర్యవింశతరభేదన్వతాద్వి
ధర్యశువింతావచ్ఛిన్నాతిరిక్తవిధేయతాదిసిద్ధ పర్యవతేరావహ్నివదాదిపదవిన్యతరభేదవత్తాంశకా
రకాంశువింతాద్యప్రకారతావచ్ఛిన్నాతిరిక్తవిధేయతాబోధాపద్యానాభావః। వహ్న్యాదివిశిష్టవైశిష్ట్యప్రకారతా
నిరూపకత్వాభావేఽపి తాంశువింతాద్యవచ్ఛిన్నాతిరిక్తవిషయతాసంబంధేన లింగపక్షయోస్తాదృశ
ప్రకారతాంతర్భావవిధేయతాకత్వాసంబంధేనాంశతవ్యవచ్ఛేదకత్వాదితిచేన్న ప్రతతశేషదిసాధారణ్యప్రకారతా

ంతరాణాం విధేయతా తత్వంగీకారే అనుమిత్యాదిరూపేబాధకబుద్ధ్యాదీనాం ప్రతిబంధకతాంతరాణాం గ్రాహ
విషప్రత్యక్షే వ్యభిచారవారణాంతరాప్రత్యక్షసత్వస్య ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వాదా ఇ వేర్థ
శయతత్వంగీకారప్రసంగాత్ లౌకికసన్నికర్షజన్యత్వే విధేయతాంతరాం ఏవ తాదృశప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వా
దా ఇవేశశయతంతరాంతత్సాక్షాత్ప్రత్యక్షసాధారణ చ్ఛాగమేన ఆహార్యప్రత్యక్షే వ్యభిచారవా
రణాసంబంధేన ప్రత్యక్షేసత్వస్య ఇవేశాంతీనచపక్షేత్వనాత్: ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకతాంశపగమె
నైవ ఆహార్యప్రత్యక్షే వ్యభిచారవారణాసంభవేనమంతరాం ప్రత్యక్షే సత్వంస ఇవేశ్యత ఇతి వాచ్యం
పక్షేత్వనాత్తేరనత్ర రూపితతావర్తే అథాలాఘవేనాతిరిక్తవిధేయతాశ్చక్షు: ప్రాగేవ ఇరస్తత్వా
త్ తద్ధర్మతాదాశంయుక్తాభతాదాత్మ్యానుభ[illegible]వతిరిక్తవిధేయతాం విషయతేతి చేన్న ఏతా[illegible] దస్య

ంశయత్వాం విధేయతావచ్ఛేదకత్వం తు పర్వతే వహ్నిః ప్రతివాద్యభిమతేతరభేద ఇత్యాకారకశాబ్దబో[illegible]స
మిత్యాదౌ పూర్వోక్తసంశయత్వాసిద్ధసాధ్యవిధేయతావిశేషణస్య పర్వతో వహ్నిమాన్ ప్రతివాదీతరభేద
వతీత్యాకారకశాబ్దబోధాదౌ తాదృశబోధవిషయేన సంబంధః కల్ప్యత ఇతి న కాప్యనుపపత్తిరితి। అథా
ప్రతివాద్యభిమతేతరభేదః ప్రతివాదీతరభేదవానిత్యాకారకశాబ్దబోధే విధేయతాసంసర్గసాధ్యవి
శేషణశాబ్దబోధే తాత్పర్యసి[illegible]ద్ధేః ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకం దుర్వచం తథాహి। ఇతరభేదవత్త్వేన సర్వప్ర
తిబధ్యతావచ్ఛేదకం యది ఇతరభేదవిశేషణశాబ్దబోధత్వం తదా ఇతరభేదః ప్రతివాద్యప్యవా
నితి పరామర్శజన్యేతరభేదప్రకారకశాబ్దబోధావధిహారః ఇతరభేదవిధేయకత్వే సతి తద్విశేషణశా

నుమితిత్వస్య ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వేపి పృథివీ ఇతరభేదవ్యాప్యవతీ ఇతరభేదః పృథివీవ్యాప్య
వాన్ ఇత్యాకారకసమూహాలంబనస్యోదయాత్ పృథివీవిశిష్టేతరభేదవతి పృథివీవ్యాప్యవిశిష్టేతరభేద ఇతి తాదృశస
మూహాలంబనానుమితావర్తమానత్వాత్। తాదృశానుమితేరితరభేదవిధేయకత్వావచ్ఛిన్నవిశేష్యకతావ
చ్ఛిన్నత్వే తత్రప్రకారతాభిన్నేత్ర ఇతరభేదవిధేయతాత్వావచ్ఛిన్నప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వే తన్నివర్తకాభావః। తాదృ
శసమూహాలంబనానుమితిన్యూనవృత్తితరభేదవిధేయతాకత్వాత్ ప్రకారతారూపతయా తదభావత్వావచ్ఛిన్నా ది
తి చేన్న ఇతరభేదవిశేష్యకపరామర్శజన్యేతరభేదవిశేష్యకానుమితిత్వం తత్ప్రత్యక్షాదిసాధారణేత
రభేదప్రకారతానిరూపితవిధేయతాత్వావచ్ఛిన్నవిచ్ఛిత్తిమితి వాచ్యం తథా సతి ధర్మతావచ్ఛేదకభేదేన
తబాధబుద్ధ్యాదిప్రతిబన్ధకతాయాః ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేద[illegible]కః వా ప్రత్యక్షసత్త్వే వైశిష్ట్యగౌరవాన్త్ర దపేక్ష

యాం కతి పయ ధర్మ విశేషమిం శ్రుతసాధ్య సిద్ధె ప్రతిబంధకతాం తయాః తాదృశధర్మస్య ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వమిం వా ౧
వేశగాంచితాత్ (ఎవ ... పతి స్త్రతె తపెం దల్మను పి విషయంతా విశేషః అపత్ర ౧ రూపితా ప్ర ... రతాసాంమాంశసాం తపెం దల
తా తేవ వహ్నిమాంస రవతేం షుటవాం తస్యాదితాల్కారకపత్రావపి వహ్న్యాదిరాహ దల తస్యపత్రః పరరతేం వహ్నిమాం ౧ తాల్
కారక వహ్న్యాది వల వహ్న్యాది శేషతాంశాం విజ్ఞాయ విలక్షణ వహ్న్యాదిప్రకారతాయాంస్తథాత్వ్వ పగమేంపి వహ్ని
మాం ౧ పరవతేం పరవతేం షుటవాం తస్యాదితాల్కారకపత్రా వహ్న్యాదిస్తథాం తవపత్ర దుర్గ్రావరతాపత్తే । అథ ... వలతి
రెక ౧ కార్యయం చకల తదా పత్ర విషయంతవము వసవల తదా పత్రి ౧ రూపితవం పాం దల తవ ము స్యుః మతిరిక్త విషయతా
సేవ వాం రెణా । అతిరిక్త సమూహాలంబ కప తొ చ షుటవల తిరెక ౧ కార్యయ సైల వపాం తుశంయాం వహ్న్యాదిప్రదాం పాం దల తావ
కంచ వారితి చెన్న తాదృశవలతిరెక ౧ కార్యయ చెకల తావత్సప స్త్రితాం వపి వహ్న్యాది ౧ స్థల పాం దల తావ వగాలమిం స్యా
మ హిమాం పాంశయాం విం తల ... వసాంయ సల అమువ దె ౧ ... తిపాం దల తవ సల వల తిరెక ౧ కార్యయ చె
కలతదా పత్ర ౧ రూపిత విషయతవరూప సంభ్వావాత్ । అథా వహ్న్యాదిప్రకారకపత్ర తవమెవతాదృశ శాఖ వల వసా
యవిషయతాః తాదృశధర్మ్యప్రకారతా ౧ రూపిత విషయతా సంబంధెన అశు వలవసాంయం ప్రతిచవహ్న్యధా
వపత్రా ౧ కార్యయ సల చెకాకతయాం హేతుతావచ్ఛేదకతే సమూహాలంబనాదల కంతరం తాదృశ శాఖ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

వాచ్యం చకన్తాసంబంధేన ఘటాద్యభావవత్త్వాద్వికరణంయపదకత్వస్యైవ తత్త్రప్రవేశేఽయంతేత్యంయా వృత్త్యభావాం పత్త్రే తావద్ఘటాసంభవా
త్। ఏకత్వత్వవిశేషణైక్యయాం విశ్వయాం తాం విశేష్యవిశేషణ యాపు వాత్ర తిసిధిరితి యస్మాచ్ఛంకాకత్వతావచ్ఛేదకాదిష్వక్తేయాం। తిథి
త్ర విషయతాసకా తత్త్ర వంచావచ్ఛేదకత్వ వ్యక్తతావచ్ఛేదకత్వయాం విషయతావిశేషణం సి ప్రసంగాత్। వస్తుతస్తు బాధాభావ
ఏకతావచ్ఛేదకశేషపదే వృత్తాసంబంధే వభావవదసత్త్వసత్వ ఇదేశ్యపదే నోపాచితం। అనవధాబాధకాలస్వభావాధికరణే వృత్తి
బాధకాదాకాలయోరభావయాం ఏత్త్రిపక్షతెసార్వాత్ మత్వక్తే ఆధారవత్త్వ సపోర బాధవకల తంయాం తసతా దవ ప్తప్తే తవ తా
దవచ్ఛేదకాకాలాంతరేణ వృత్తిబాధకసంభవే గ్రాహ్యయాం సంబంధేకతాఽవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నత్వాత్। సాధ్యవత్త్వే బాధకాయత్వేఽపి హేతుతా
ఽవచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నాభావయాం ప్రత్తిపక్షత్వమాంచసత్త్వమితి వాచ్యం। తథాపి ప్రత్యక్షతే బాధబుద్ధేర్హేతుత్వాయాం తదస్య ప్రత్యక్షపత్రే
తప్రత్తిత్వపట్టవే నా గ్రాహ్యకాలస్య సాధారణతావచ్ఛేదబాధాపవత్తిప్రత్యేకత్వపరత్వసపద్వప్తే వఅవచ్ఛేదకత్వ
పగతేసు మతిని క్షణారణాం అకాలకాలే। కస్యైవ మాపత్తేః కదాచిత్ స్వప్నమామ బాధకాలే గ్రాహ్యం విశేష పత్త్రి ఇతి తత్త్రే
గ్రాహ్యోత్తుత్వకాలకసాధవమితి వాచ్యం గ్రాహ్యయాం ప్రత్యక్షేత్తుసర్వాం ణాత్గ్రహాభావాదిభిర్నుమిత్యాభావసత్వవిశేష
ణా విశేషణభావే విశేషణాం దేశయాం కంజాలదీభావహేతుత్వకాలకస్వీప్రాంచితసాధితవిచైవం। తథాపివత్త్వపరా
ప విషయతా విశేష్యకాలుపరామర్శాదిభిర్ధేయకాదిప్రకారతా ప్రత్తిత్వాభావః। తద్ద్విదృశాం దశాం ప్రత్తిత్వవచ్ఛే
భాహా వామహిమ్నా కాహేతయాం మితలకసహ్యవసాం యవిషయో వాచ్య॥ తహావకృపది వలఛేక ఇకర్ణయఛకతవి

నిష్ఠ పక్షత్వావచ్ఛేదకాభావః తాదృశ శరీర తావచ్ఛేదకత్వవత్త్వ సిద్ధిదశాయామపి తాదృశప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకత్వాపత్తేః।
తథా చ ప్రాంశే పదార్థ సమూహాలంబన దశాయాం ఘటితసాధ్యతావచ్ఛేదకత్వ వహ్నిమత్తావచ్ఛేదక వత్సాధ్యకా
పక్షత్వరితి తాదృశవిషయతా స్వకాలావచ్ఛేదక ఇతి। ఏవం చ తాదృశవిషయతా శరీరఘటకత్వమేవ పక్షత్వం కథం తా
తి విశేష్యతా సాభావాత్। అపక్షత్వశ్చ తాదృశ విలక్షణ విషయతావ భావాదేవ ప్రతిపాదయామిత్యావచ్ఛేదకత్వ
సాధ్య విరోధ పక్షత్వరితి ద్వైవిధ్యం। అత్ర ద్వయ ప్రకృతియం। విధేయతా మాత్ర సిద్ధి ప్రత్యయ తథా చ పక్షత్వర
పితి విధేయతావచ్ఛేదకతాంశవహ్నిమత్త్వ ఘటితాంతాసాధారణకత్వః పతాప పత్ర ఘటి త స్వైవ విధేయతావ
చ్ఛేదకత్వ వహ్నిమత్తాదృశాపత్తికం తత్ర ఘటిత సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వ వహ్నిమత్తావచ్ఛేదకావచ్ఛేదక
తయా పక్షత్వః విధేయతాయా అనుమిత్యాది సాధారణ లక్షణ తత్ర పక్షత్వ బాధకాతి విశేష్యభావాదేవ ఛేదకం తత్ర
సాధ్యతావచ్ఛేదకత్వ వహ్నిమత్తావచ్ఛేదక భావ స్వైవ సాకల్యం। ఏవం తాదృశ తత్త్వావచ్ఛేదక విషయతా విశేష విషయ
కత్వ వ్యాపక పక్షత్వాభావ విశేష విషయకత్వ విపాదకత్వ ఇతి వాచ్యం విషయతా ఘటక తత్ర విషయతాకః ఏవ కామేకం తయా

ప్రాధాన్యశాలిత్వ విశేషణస్య లాఘవస్యైవ వివాదపదత్వం ... । గోపాధ్యవస్థితే బాధబుద్ధిప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదకత్వేన [illegible]
... సంప్రత్యయ ... సంగ్రహపత్రైః । [illegible]
... విషయతా ... ఇతి ... [illegible]
... బాధ ... ప్రతిబంధక ... [illegible]
... విషయతా ... ప్రతిబంధకసహప్రసక్తి ... । ఏతేన ... సాధారణ విషయతాం ... [illegible]
... సాధారణ ... ప్రతిబంధకతావచ్ఛేదకం ప్రతిబధ్యతావచ్ఛేదక ... [illegible]
... ఇతి విషయతా ... ॥ — ॥ ... ॥ ... నమః ॥
శ్రీహయగ్రీవాయ నమః ॥ ... మంగళం ... ప్రమత్త ... [illegible]
... సంప్రతి మంగళం ... [illegible]
... ॥ — ॥ మంగళం సఫలం ... [illegible]
... సఫలత్వం ... । ... [illegible]
... [illegible]

స ఠం వగహానే ద్వైపక్షత ణాపల క్షాత్ర మైథిల్యతు రగలక్షణే చ వలఖ్యాహారాత్ శిష్టత్వం చక్షుష్ట స్వాదకత్వాంశ అప్రాంతతేవం న
తుసరాపంశ తథా సతలది గతపదత్వే ద్వైంయ ద్యాప్తేః తీ చారవిషయత్వం తు స్వాదకతెవనఫలానుకలతెవనా కవతవిషయత్వం నతు
త్రయూదివిషయత్వం త్రయూ యూస్వవిషయక తాపభావాత్ తథా చోహి తావ వినీత పదత్రయంద్యాః పత్రివారణాయ సఫలత్వం
తాదృశం విశేషితం పరదారాగమనాదా వ్యభిచారవారణాయ అవినీతపదం నిష్పలేత్యత్ర కాలత్వాదనాదావ్యభిచారవారణ
౨ యశిష్టపదం। తావన్మాత్రం ఫలిభిసతం అతిస్వాద్యతెవనఫలానుకలతెవనా కవత విషయత్వం విశేషితమితి మిశ్రాః। తత్ర మిశ్రా
స్వాయథాకవత మెవ సాధ్యం అవినీతవిచారవిషయత్వాచ్ఛిష్టాచారవిషయత్వ ద్యహింతు దసంయం। అవినీతత్వం ధర్మశాస్త్ర
నిషిద్ధత్వం నచాదవతి యత్ గమ్యాగమనాదౌ వ్యభిచారః। తత్రాపి ఫలసత్వాత్ తేయథాచతత్వవారణాయ తదభావవత్వం తదా స్వప
వ్యాప్యాంశే అప్రాంతతత్వ విశిష్టత్వం విశేష్యతయం సచ్ఛత్రధమెహా తౌ నిష్ఫలేతి కష్టత్వే అప్రాంతతే విరతి వాచ్యం తత్సాధ్య వదత్వ
నఫలవత తెతాలదెన నిషిధత్వాదితాత్పర్యం। అత్రపదం తిగ్రంథారా మంగళస్య విఘ్నధ్వంసస్య సమాప్తేశ్చ కార్యకారణభావః। విఘ్నధ్వంసప్రమిత్రి
స్త్రులవద నిమాపనసుబం ధిప్తసాధ్యతా తాత్పర్యం ఇతి విశిష్టసాధ్యపక్ష ఏవ సత్త్వాయ నిత్యకార్యతాః। ప్రసృతస్తు ఏవం చ తి
సాధ్యతా తాన్వత్వాపి స్త్రవతో న తెవనత సాధ్యపక్షమితి విషయత్వాపత్తి తథాహి సమాప్తి ఫలం సంభాషణే అలం విశిష్టసాధ్యకమి
తి రత్నే నిత్యం యుక్తమయ తద్ఫలమయః। ఏవం చోక్తసమానే నసఫల తెవనిధి మంగళం సమాప్తి। తరఫలకం త్వా మాసాం
విఘ్నవిత్రయాణాం త్వాదితత్వసమానే నసమాప్తితరాం ఫలకత్వసిద్ధా మంగళం సమాప్తిఫలకం సమాప్తితరాపల
కత్వే సతి సఫలత్వాదితి పరిశేషాత్ సమానే న సమాప్తిఫలకత్వసిద్ధిః। నహి సమాప్తికాదిగ్రంథే మంగళాభావ ఇతి స మా

ప్రిసతేవ [illegible] పం [illegible] న్నా కుమారస్యధిరితి వాచ్యంతత్ర చక్షాంశార్థంయత్ వసంగళ్ళక లవకాత్ । తస్యసంధిష్టసతేవ [illegible] మళభిచార
త్నిస్త కాలేకే [illegible] మసు కుమారానం వతార ఇతి వాచ్యం మళభిచారత్నాన్త సొంత్సాంధ్యసంశాంయపరళవసంక్రతంయాం [illegible] కుమిత
త్సొంవదిరకాధితావత్ వ [illegible] చారణిష్పంయసత్తత్ర సతావత్ । [illegible] దంబరాంభిదాగ్రంధేమంగళసవల అసవుగ్రతవక లవ్నైన
బలవత్త్వరప్రతిబంధక [illegible] వా తత్ర సతేవనసమాప్త్యభావ ఇతి నతత్ర విమళభిచార ఇతి ।। మంగళసమాప్త్యోరవినా
తంయాం సమాప్తిఫలకతావసంభవేనవిఘ్నధ్వంసద్వారా సమాప్తిఫలక [illegible] దలం । కైచిత్తు మంగళం విఘ్నధ్వంసద్వారా
కత్ర్మవళతాకం అతాకి కా విగీత శిష్టాచారవిషయత్వాత్ । దర్శాదివదితి ప్రయోగః । [illegible] పేద [illegible] హాది తత్కర్మవ
తాక తేవసిద్ధితే [illegible] వసఫల [illegible] అత్ర కే కే పద [illegible] దా మళభిచారవా రణాయ [illegible] రాంతిత్రష్టా దామళభిచారవారణ
యవిగీతపద [illegible] వ [illegible] కా [illegible] చారవా [illegible] ణాయ [illegible] తాళహాః । [illegible] దసత్ ।। — ।।సాంయవింతాళిదికాషిం
చకాదాళిచార [illegible] పితెద [illegible] తేవశత [illegible] రకా తాకె కె పదవై [illegible] తి త్త్ర వంద [illegible] సిక కిం కిత్తి సాంవ
యతే [illegible] దవి [illegible] వికు [illegible] ది [illegible] హా విగీతతాంభా [illegible] నతదాంవరక [illegible] పద [illegible] పి [illegible] యప్రాకృతస్య అతి [illegible] పక్షా
చనసం రాగత: ప్రాప్తేవక్తాం [illegible] యమువిధిరితాళ్యయుతితద [illegible] పి [illegible] మితి [illegible] దర్శనాత్ [illegible] శిష్టత [illegible]
హావిగీతత్వం [illegible] విష్ణుతేపదప్రతితద [illegible] రణాయ విష్ణుపదమితి [illegible] చ్యంత [illegible] వివిప్రష్ఠకో [illegible] వేదితా [illegible] దిగా

దర్శశాస్త్రవిహితావేః । యథాస్మిం పాపాయుమితి వాచకం తథా సతి వివిక్షోహితస్యైవ సఫలత్వసాధనం పుత్రాదికం
శ్రుతమనుమానంయు తంయాఫలవత్వాత్ । లవశైశ । యశేవహం తాదృశాహితుకామంగళసవ్యసఫలత్వహేతుః అప్రయోజకః
త్వకం కాసంభదతత్వ క్షలవాకామితి చేన్న ఏవం శ్రుతిసాధకానుమానయో ఉపప్రయోజకత్వేనం కారయోలపరిహారలతావ
త్ । కించ శ్రుతేః సాధకత్వప్రమాణాంతరత్వయోః తావత్ప్రమాణాంతరం కాభావః సాధకం త్రప్రమాణాంతరయో ఉత్త
మానైపరప్రమాణాంతరం కాయో శ్రీభావాత్ । అంశధ్వాదిష్టం పాప్రవాతి శ్రుతావపిసాధ్యత్ పరతత్వ శ్రుతికలవాకాపా
తాపే । యుత్తశబ్దదేవానిప్తులితైవ శబ్దితకలవకమితివృత్తం తత్త్వవాక్యప్రాపకస్యానిత్యానదుభావాదుపేక్షేయం ॥
కనుమంగళసవ్యసమాప్తింప్రతి హేతుత్వం తదాభావాదపి తదాధ్యం సదాచారత్వం సార్వత్రికవసవకసంభవతి తథా
హిందావరతత్వం నానుత్వక్తలచతకత్వం తత్సమాప్తింప్రతి విఘ్నధ్వంసస్యచరకతేవగ్రహంతేనుగహం తదేవకసంభావ
తీతులక్త్యం చారమనవా ధ్వంస రూపాంయా సమాప్తిరాంకానిద్వతేవక విఘ్నధ్వంసరూపత్వదిష్టతేవకవధికారణతావ
ఛేదికారకారణం హాయోః కారణకారణాభావస్సంభవతి తిష్ఠే నాదిసమప్తంయోంని నారమనవార్యసనూలకేరతిమతే

సంబంధేన సమవాయిం ప్రతి మంగళస్య విఘ్నధ్వంసస్య చ హేతుత్వే హేతుసపదత్వభావాదితి కేచిత్ తత్కృతాదపశేసం
బంధేన సమవాయిప్రాగభావకాత్తే ద్విష్టత్వం తత్ర మంగళత్వస్య విఘ్నధ్వంసాభావే నవచ్ఛిన్నానుపపత్తేః తత్ర బ్రూమః॥౫॥
మేద తావచ్ఛిన్న విశేష్యతా నిరూపిత ప్రమాణాని ద్విష్టప్రకారతాశాలి అత్ర సమవాయాధికరణసప్రతియోగిత్వ తేవ తత్సంబం
ల కృతివత్తేవ సంబంధేన సమవాయిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి విశేషణతా విశేషణ మంగళత్వస్య విఘ్నధ్వంసః కారణ మితత్
న నైతావన్మాత్రేతి ప్రసంగవిరహా ఇతి। యద్యపి స్వావచ్ఛేదకావచ్ఛిన్నం ప్రతి యోగినిష్ఠత్వ సంబంధ వచ్ఛిన్న హేతుత్వం తత్ర శేషేణాభా
వ ఏత్రిక తేవ సంబంధేన మంగళత్వస్య విఘ్నధ్వంస విశిష్ట సమవాయిత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి అవచ్ఛేదకతా సంబంధేన మంగ
ళత్వస్య విఘ్నధ్వంసః కారణ మితి శేషరక్షిత శాస్త్రకారణాభావః సాస్త్రకాది శరీరేషు పదర్శితో యస్సంబంధేన మం
గళత్వస్య విఘ్నధ్వంసాభావే నైవ విశిష్టాభావ త్వాదితాత్పర్యం॥ అతేవ తత్ర విశేష ఏవ సమవాయిత్వ తథాభాస మవాంతరే
న మంగళత్వస్య విఘ్నధ్వంస విశిష్ట సమవాయిత్వం ప్రతి విశేషణతా విశేష మంగళత్వస్య విఘ్నధ్వంసః కారణతా వచ్ఛిన్న విష్ట
ంతేవావచ్ఛాతల కారణాభావః విఘ్నధ్వంస విశిష్ట తేవంతం స్వావృత్తియస్య సమవేత తేవ సంబంధేనే తాత్పర్యం। న వా స్వస్త్ర మం
గళత్వస్య విఘ్నధ్వంస ఏవ ఫలం న తథా పదర్శిత రీతాల్సమవాయిం గౌరవాత్॥—॥ సమవాయిత్వ ప్రతిబంధకాభావేన

తి ఋధ్యాదికారణానాం దేవస్యచాదినా యాం శస్త్రపాఠాదినా తత్సత్తాం యమానసత్త్వే ... వ్యభిచారస్థితి వాచ్యం విస్తృత
ం సవిశేషితస్యహేతుతావత్॥—॥ కథం యత్రసవిశేషవిష్టతత్వం తాభావః తత్ర సంగతం వ్యర్థం సచ స్తు పత్తిః
శ్రౌతా తాసాం గకర్తృణాః ఫలవత్త్వం భావాదితి ? యమేకం తత్ర ఫలవత్త్వే సిద్ధే విష్ణ్వాభావేన విష్టత్వం సఫలవత్త్వసంభ
వాత్॥—॥ స్వమాత్రస్య ప్రసక్తితావత్ సాంగఫలవత్త్వమితి చేన్న స్వమాత్రేపి సాంగత్వే తాదృ[illegible] సంభవాత్ ద్వారత్వసాంగ
వాధాత్ భవన్తు తేషి వ్యర్థతాం యాం అపరిహార్యతాపత్తి। యాం వక్తవ్యవద్విహితాన్తం ఋహం యాం దితాంగదాక్షిం చ
దంగవికలస్యఅహిం తాన్యె విష్ణుకృవంశాంద్యభావేపి తత్ప్రహిత స్త్రీవా ద్విహింగాత్ర సాంగఫలకేకత్వేన్నైవ శ్రౌతా
తాసాంగాదితలస్య ప్రయంతే యాచక్ తావత్॥—॥ వస్తుతస్తు సర్వశ్రౌతత్వాభావేన తాదాశ? యయుక్తా అవ
తారంభేవానా స్త్రీతి దృష్టవ్యం। కచవిష్టధ్వంస ఫలవతాభావేనైవ జృద్ధ ధకమానాం ప్రామాణ్యమితి వాచ్యే
ం సతి విష్ణుతాకాశస్యప్రమాణత్వే ఫలవత్త్వమాదాయాదితి॥—॥ కచ్చా[illegible] నదానరణో నామక ద్వాపిధిరితివా
చ్యం యత్రాన యద్వతి రేతాభావం వేదాదినా వేంయ ఫలశ్రౌతత్వం క్లిష్టం అన్యంతరం చ తస్యకారణత్వాస్యధా

సుపవతాళ్దావరశకలుఅంశః తత్రైవ దానశేనా ద్వాదశ్యాం [illegible] స్యాత్ యధాబధిబితిస్యాత్ యోగవతారా తత్ర తు శిష్టాం [illegible] శవిష్యుతెవ
నైవ షలకలువశం శిష్టాం [illegible] శవిషంయతేవంచవిష్టంభం సఫలకతెవహేంచ పంక్తవింతి సరహా సుప్తం॥—॥ పరతుం సమాప్తి శా
మేం మంగళమాం [illegible] ఏతేనవం విధాన విమితి శ్రుతాం సమాప్తిసొంధనతెవ నైవా మంగళం విహితం తద్దైవ శిష్టాం [illegible]
లే॥—॥ సమాప్తిసాంధనతవంశ సాంహేంద నస పపక్షవింతి యోగం దివదదస్షే దావశతెవనకలుబతె నతు విష్టంభం సః అసం
తవిష్టంభం సాందికలు నైచగాంరవాం పత్రైంః సవతేజిజ్ఞ విష్టంభాం వక్షలెమంగసవ్ చవ్ ద్వర్గతవకలుఎకా పత్రైః అనంతరోంత్రం
నవిష్ణసమాప్తి ప్రతిబంధాం పత్రైంః॥—॥ కం చమదిధ్వంసాం దిగ్గ్రపాత్రా దుఃతశిక్షుం యసవ్హీంతు తెవనమంగళె
సె పవతళ్ నాపత్రైః దుఃదితహాంత్ తంత్రింయోతెవనతే శిక్షుంయసవ్ తత్రకః తుగమునకఃతావత్ [illegible] తిబంధకైః సతిశాంరావ్స
తేపత్రైరవశం విష్టంభః సత్రత్రవాం చవం తధాం చవశవ్కత్రంత్రైనైవదావరతావపప త్రా అదష్టకలుఎకాసుపపత్రైరి
వాం చవం యాందిక్షతె తహాంవశవ్కతర్గవపతె నైవ తస్త్రైవదావరతావ తితాంలత్ తత్రప్లాం [illegible] తృభింయాంత్ రకలుఎకవిం
తి చెదవితుబలం అతెవెదం ప్రధాం కం పమాప్రిశాసు ఏహాం దికాఽయుత్ర మంగళం సమిఘియాంయుత్ తాంబిపదివది

విహితమితి ప్రత్యుక్తః శ్రాంగమితి తత్తస్య ... తాః శః శః సర్వశ్రౌతః శాఖాం గతావత్ ప్రధానవిధ్యభ్యావే ఏకశాఖాశ్రితానాం సమ
వతామేతత్సాంగవిధితాం సంపపత్తేః ॥—॥ తదుక్తం ॥—॥ ... వర్ధనీయోద్దేశ సమాప్తానాం మంగళతావద్యపేక్షయా వాశ్రి
స్త్రామేకవాక్యతయా ప్రసంహితం ... సంగతిరితి ॥—॥ న చ ... ధారాశ్రుతి ద్యుత మంగళం ఉదయదపేక్షోత్పత్తౌ బలవత్త్వరవి స్పష్టసత్యవస
మాప్తిప్రపత్తిరితి వాచ్యం ప్రతిబంధకాభావస్య సవతంత్రం ... తావత్ప్రధానవిశిష్టం దాస్యే ... వసమాప్తిం ప్రతి కారణతావ
దావశ్యకత్వం ప్రమత్తసుష్టిత సమాప్త్యాం వ్యభిచారతాగ్రతి వాచ్యం తత్ర తత్ర మంగళ ... తావత్ సత్త్వం సమాప్తిమంగ
ళ ... తైవ తయా తదా ... సమా ... తి వ్యభిచారాణ హి కారణతావసిద్ధిరితి ... కార్య ... వాచ్యం ఏ
వం ... సమాప్తిమంగళసమా ... విశేషణ ... శః సహ ... భావం కారణతా ... గవహి
... విశేషణ ... కారణతాభావసిద్ధిరితి ... విశేషణ ... విహితత్వం ... తదసతీ
... సమాప్తి ... పూర్వవిశేష విశిష్టత్వ ... విషయాశః తపసమశశ్చ
... తవ ... సర్వవిష్ఠధ్వంసాసాధారణ ... శౌత ... తావత్తైవ విశిష్టం ... పపత్తేః ... భావాత్ । న చ
ప్రతిబంధకతవ ... కారణ ... విఘ్నధ్వంసః ప్రతిచాపి విఘ్నధ్వంసస్య సమాప్తిం ప్రతి చ ... కారణ కారణాభా

పక్ష-ల౧ నాంగా రవము తైలా లాఘవా ది విశిష్టధ్వంస ప్రతియోగిత్వం గర్భ సవిహితం తత్వం సవతని ప విశిష్టాభావ ఘ్టతె వబద్ధ్య
మెం వపాంప శ్రుమెం గా క్యతప్రాంయ శ్రిత్ర వతీదు ధి త సంశంయ వతా మెం చ తత్ర ధి రా రాత్ పుంగళ ప్రవు త్రిర వి సాగు పవ్యై
తిరం చ విశిష్టధ్వంస సము సంబాల్య కతె [illegible] హ తు: విశేషత: కారవ్య కా రణా భావ ప్రాం వాం త తె నవమంగ [illegible] ష్టహు
తం వి [illegible] ధ్వంసం సం తె తత్స్వ ము [illegible] విషి దేశా [illegible] మస్ఫుర తత్వం చ విశిష్ట ధ్వంస [illegible] దాంప
తి వలా [illegible] : [illegible] వి విశిష్ట [illegible] సాం [illegible] కారణత్వం విశిష్ట తి వా [illegible] : [illegible] విశిష్ట విశేషితం తత్ విశిష్ట [illegible] ప్రతి
బంధ [illegible] పి విమ [illegible] తెన [illegible] విశిష్ట ధ్వంస ప్రతిబంధకా భావ బింకైవ సతి చ విశిష్ట ధ్వంస [illegible] సాం
ధారణ [illegible] త్వం [illegible] ష్టాది [illegible] ప్రతి [illegible] ధ్వంస విశిష్ట ధ్వంసాం సాంధారణ కారణే కాది రాద్యదాం చాంతి వాల
ప్రై: కా పిం యో ధ్యాక విశేషణ తైవ సత్ ప్రాది పిన త విశిష్ట ధ్వంస సాంధారణ కారణ తత్వం తత్ ప్రాది పిన త [illegible] తి
బంధక విశిష్ట ధ్వంస [illegible] వం [illegible] తీ వాంతి వా సాదాం [illegible] పైత్య [illegible] త సామ్య [illegible] తవ [illegible] తి వా చరం
తదా వి [illegible] రా భావా త్ అకు [illegible] కారణ డెకపి వుంగళ తెం వ పత్తౌ తాం [illegible] ప్రాది పిన తు చ [illegible]
ధార్య పత్తి: విశిష్ట ధ్వంస సాం [illegible] తెబ తిం ప్రైత్య కారణతా [illegible] ధర్మా పది చయ కారణత వగ్ర [illegible] పత్తిః మ
ంగళ వా త్ర సం [illegible] రణా [illegible] ప్రకచ ముంగ [illegible] ముత్ర [illegible] వక ము స్ఫురత్వం పధ విధవ్యవహారాభావాత్ కచ కారిర్యో

విత్రయసాధారణత్రయాణాంతి విశేషనమస్కారతావస్యం ౦క రాల్తే నచగుణత్వతా త్రాణాం స్వధాషత్వం విం తి వా
చ్యలం వశసాం మూలదితి చెదుచ్యతెత్యాన విశేషపూర్వకనం తవ ప్రతిసంధా ౦యక ణాయా ణాడానవమస్కారతవవల్
పదెవ్యతివాచ్యలం ౦ాగడూతవిశేష్య గోము అనవేష్యసంభవతతి కాలరాంత్యానవిశేషవి నవమస్కారత్వం సమ
విశేషాంమాన సత్వమూ పాలితాంతిభ దవాం అత్రాంన్యూ తయషత్వాదినాం సంశయః స్వాంయకాదవసతమ త్వవాం తత్వమి
తులక్తం శశదశెణాతత్త్వం సుబిలియుధాం కేవశే-శశ రసం ౦యోగాదానమస్కారవవ వర్షారాభావాత్।।—।। అ
నలతా మతవసల తద్బిన్నత్వపరవపతా ౦సా ప్రతెలశ విరిశమణాం విరశూచ్యు ఏవం సతెలావత్త్వస్త్వగుణావత్రాప్రతి
షోదశశ్చిత్వం స్తుతి తవం పుంణాలచనశ ఇబంధః పుణాలశస్త్రప్రతిపాదకశబ్దావాస్తుతి ఇదెశః।।—।। ఏవమచ
దపూంవహాణం వింతిసంప్రదాం౦తః ఏవం విశేషణాతాదిసంబంధావభాంక్తెరర విశృధ్వం సతాపవభాంనణారణా తవం
ఇరావచలంణారణాతాగ్రాహస్త్వ విశేషధ వేతి నక ఇతినవినాః।।—।। తదెతన్నమంగలం ప్రధానం విష
ఇవిష్యత్వానహా [illegible] అర్థిణాభిత సంశయమతద్దే [illegible] హాతదాహారణాల [illegible] త్తుత్రశశెన్నే వింత్రిణాదిశమనల వి
దితం తత్త్వల ముపంయుక్త [illegible] దపిషితమ త్తెఖః॥ ఇతి మాలీవ చెహారవంత [illegible] హాగిశ విరచితె [illegible] మంగళవాద
ష్టమాప్తః॥ శ్రీనరసింహాయనమః। విఘ్నేశ్వరాయ నమః। గురవే నమః।

శ్రీ నరసింహాయ నమః । శ్రీ రస్తు । శ్రీ ॥–॥ యత్ సర్వభేదవ్యాఘాత పతి చ యస్య స్వరూపం యాథార్థ్యం దేహం స్వాత్మప్రాప్తవాన్ గబ
ంయ దివంయా దగ్ధదేహం బహురా । అతః జ్ఞాన పతి విలగసుగ్రాము విలాశం తమాం దగ్ధం వండే ంయ స్వాదము ౦ వింతిభిః
ప్రాపలితే వెలాశిల్పైః ॥–॥ యుదగ్ధబహుగ్రసం దేహే నాళ్ళైః లవనా నలథా । తథా విశయుదివేళ తాం లభ్యంత్తిం విదుపల
తే । తేశవిశేశ తావత్ప్రత్యక్షం ప్రమాణం ఆప్తప్రత్యక్షా సు శేషం లక్షల్ అస్మదాది మునశన్వైశః ప్రత్యక్ష తత్రాభావాత్ అ
నుధాపరా ణ్యే నైా విప్రతిషేధాప త్రైః । యసునుశవన్నూసుశవవిద్యా సవిత్యాశమ యుక్తవః । తస్మాదేతత్ప్రత్యక్షా నామరూపమం
శం పతాం యతే । ఇత్యాదయ శ్రుతిరయా నప్రమాణం । శ్రుత్యాదాను శవశ్రాత్రతేనైవ ప్రమాణ గౌర్య తత్వందేహాం తాం హం
సందిగ్ధ ప్రమాణ కాల్పశ తా తత్వే చ ఇత్యతేవశ్యబోధన పతనం తెన్నైవ తాం హం ప్రమాణ త్య బితివా చ్యం వర్ణనామ
ఇత్యతేవవా దిశంయే ఇత్య తస్యశ్య తత్ర దయా శ్రుతే తాం తేః శ్రుతయోర్విదాదాధ్యసితశ త్యర్థశ పక్షాశ్య తస్య హేతుశః స
శః త్యర్థశ తాయశు మాశం తత్ర మూలం తత్ర పదార్థసు వణా నాంగవి వాదాంగ ప్రతిపత్తావశబ్ద శః తంరంజ ప్రతిపత్తి
ంతేం వి[illegible]వా దా ద్యసి తశః తర్కశం సశః తర్కశం నవే తాంయదంతేం యోధలః । నశవిశ్రితం పఠేన పత్యేదశం నచవిమా వా
దవిపంయశః శః తర్కశః తేవం తదితి వా చ్యం తపథదు రవచతవాత్ నచసశః తర్కశః తస్యప్రకారశః సందేహవిశేషలతా వఘే
దశః మెవ వతదితి వా చ్యం ఘావసాధ్యశః దా చితశశః తర్కశః తస్యప్రకారశః సందేహ విశేష తా వఘేదశ్చాతోషుకే పేవ వతేవశ్యది శిశో

ధూమత్వాంశం రామశతాపత్తేః । న చ పక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన సాధ్యసిద్ధి సిద్ధి సత్త్వేఽప్యంశతస్సిద్ధసాధనస్య దోషత్వమితి వాచ్య
ం తథాపి తం ప్రాంశురవర్త్తి విశేష్యస్య తత్తత్ప్రకారక సందేహః । తత్ర పక్షతావచ్ఛేదకేత్యాదిః ॥—॥ న చాంశతస్సిద్ధేరపి
వపక్షతావచ్ఛేదకావచ్ఛేదేన సాధ్యసిద్ధి సిద్ధి సత్త్వే తాయాం అంశతస్సిద్ధసాధనస్య దోషత్వం అంశతో బాధస్య దోషత్వమితి వా
చ్యం ప్రకృతే కాలవృత్తస్య హేతుత్వం పక్షతావచ్ఛేదకస్య హేతుత్వప్రసంగాదితి చేన్న కాలవృత్తసాధ్యప్రపక్షతావచ్ఛే
దకతావచ్ఛేదకమిత్యాదిః । తస్యాంశసమపసంబంధవిశిష్టసమపక్షత్వం హేతుభూతకాలత్వసమత్వప్రయోగభావసమ
త్వయోశ్శుపపత్తేరభావాత్ । అద్వైవం చ కాలం పక్షతావచ్ఛేదక ప్రయోగభావప్రతియోగితావచ్ఛేదకసమానాధికరణత్వమితి చ
ం స్వసాధ్యసమానాధికరణయోః పక్షతావచ్ఛేదకతావచ్ఛేదకతాపత్త్యా పక్షతావచ్ఛేదకసమానాధికరణత్వమితి చకాలత్వసమ
ప్రసిద్ధమంశే అభావే నాధాదితి న చ తత్ప్రయోజ్యసాధ్యసమానాధికరణతవివక్షయాం ప్రయోజకాభావ ఇతి వాచ్యం తథా శతా
సతి అధస్థిత కాష్ఠాదాదితథా విధేయత్వ కాలత్వప్రయోజకతాయాం సిద్ధసాధనతాపత్తేః । న చ దృష్టాంతపక్షసాధ్యసాధ్యసమ
త్వసమానాధికరణాభావాత్ తథాహి విశేష్యసంబంధవిత్తి వాచ్యం సమవాయసంబంధేన కాలతావచ్ఛిన్నం విషయతాప్రత్యాసత్త్యైవ
కాలతావచ్ఛేదకహేతుతయా విషయతాప్రత్యాసత్త్యావచ్ఛిన్నతథాపి ధర్మితి ప్రకారతా నిరూపిత సమవాయసం
బంధావచ్ఛిన్నకాలత్వసమవధర్మత్వసంబంధేన అసమపదత్వభావాదితి చేన్న సత్వావిశిష్టకాలత్వసమధర్మం స

ప్రతియోగితావిశిష్టత్వస్య తదవచ్ఛేదకత్వస్య పక్షతావచ్ఛేదకత్వేనానుపపత్త్యభావాదితి ॥❀॥ యత్తు పక్షతావచ్ఛేదకహేతోః
పక్షధర్మతాంశే పాదావిశేష్యతయైవ హేతుమత్త్వ సమానాధికరణ్యం యోగ్యతాజ్ఞానస్య తత్తద్వ్యక్తిత్వేన విశిష్టతయా వివ
క్షితే తాదృశత్వం తథా పూర్వపక్షే తద్బుద్ధ్యర్థం వ్యవహారో విశేషణం తథా విశిష్టస్య భావాదియోగ్యతా
సంభవాత్ తాదృశ హేతుపక్షతావచ్ఛేదకత్వేన విశేషితే॥ అతఏవ తాదృశ సామానాధికరణ్యం ప్రతియోగిత్వేన విశేషితే
నాపి ప్రామాణ్యాపి సంగచ్ఛతే అనయోః సమానాధికరణ్యం ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతయా పక్షధర్మతాప్రమాయాం యథా
సంభవతీతి తత్ర తథా విశిష్టహేతుజ్ఞానయోగ్యతయా తద్వ్యక్తిత్వస్య భావప్రవేశ పక్షధర్మతా విశేషితే
తదంశే ప్రామాణ్యం తద్విశిష్టయోగ్యతయా పక్షధర్మతా ప్రమాయా విషయత్వాభావాత్ పక్షతావచ్ఛేదకే॥ యత్తు
విశిష్టత్వ పక్షతావచ్ఛేదకత్వేన తత్ర విశేష్యతావచ్ఛేదకతయా పక్షతావచ్ఛేదకత్వమనుమితి విషయతాయా
సిద్ధాంతే। అవచ్ఛేదకతావచ్ఛేదక పక్షతావచ్ఛేదకత్వేన విశిష్టసాధ్య సామానాధికరణ్యం విభావనాసిద్ధత్వం
హేతు విశేష్య ప్రకారతావత్ తద్వ్యక్తిత్వేన పక్షతావచ్ఛేదకత్వం తదపి సంబంధ విశేషణ ప్రకారతా
సిద్ధేః। అత్ర తత్పదార్థం అనుమానం తదవచ్ఛిన్నత్వేన ఆకాంక్షితి ॥—॥ సహేతుమత్త్వ సాధ్యం సతా పదజ్ఞాన విశేషణ

మానాధికరణవృత్తిత్వేన విషయతాప్రత్యాసత్త్యవచ్ఛిన్న కారణతా నిరూపిత సమవాయ సంబంధావచ్ఛిన్న కార్యతావత్ తత్సాం
వృత్తావచ్ఛేదకత్వేనోక్తౌ సమానాధికరణ్యేన తత్ర విశేష్య ప్రయోజనాభావాత్ వ్యర్థవిశేషణ తాత్పర్యవశాత్ వ్యర్థవిశేషణత్వమితి ప్ర
వాదస్యాపి రుపష్టకత్వే వాఙ్మాత్రేణ తావత్ నిరుక్తిరస్తు వైజ్ఞానితి వాచ్యం తథా సతి జ్ఞానస్యత్వాద్వైయర్థ్యం తత్ర సాంఖ్యాపత్తేః సప
క్తత్వే సాంఖ్యాదివిషయతా నిరూపకతావచ్ఛేదకత్వోపలక్షితౌ స విషయత్వాత్ సమానాధికరణాభావ సమానాధికరణ్య వృత్తి
పరతంత్రవిషయతాపవనస్య తరుద్ధత్వరూపత్వాద్వైఫల్యం అంగీకారే తాదృశ విషయతావిత్యపి వాచ్యం శ్రీవత్సమయో నియత్వదతద్వావచ్ఛే
కత్వే నిర్విషయత్వే తదవచ్ఛిన్నవిరహాత్ ।।—।। యది చాదవృష్ట వదా సత్త్వసంబంధేన నైల్యప్రత్యక్షపంచకేతరసంబంధ తత్త్వ తదస
ఖండత్వాదయోనియత్వే మానాభావేన కృతేః స విషయత్వే తదనియమానాధికరణ్యేతరయోరత్వకారణత్వసాధ్య విషయత్వే తద
మితి విభాజనిత వితథ నియమితి: కృతౌ సాంఖ్యాదిరిత్తర విషయతాభ్యుపగమే ద్వైరూప్యపత్తౌ తత్ర ఖాద్యెచ్ఛాయోరంగీకారసన్ని
ష్ప్రయోజనత్వే తావన్మాత్రకృతౌ సాంఖ్యాదివిషయతావచ్ఛేదకత్వే ~~స్వామిత్వ~~ స్వాంకారే త్వానాపత్తిః విషయతానిరూపకతావిరూపసాం
ఖ్యాదివిషయతావత్త్వసన్నికర్షతావదితి వాచ్యం తాదృశానియమే మానాభావాదితి ।।—।। యత్తు జ్ఞానాదిత్రితయసాం
ఖ్యతత్వసన్నిప్రకృతే సాధ్యతాపత్తిః జ్ఞానస్యాజ్ఞానాదిసిద్ధిరితి తన్న ఆస్థయోరేకత్వాదవయవదత్తరస్యాం ఖ్యాలంకారత్వతావ
చ్ఛిన్నం ప్రతి కృతిత్వేనైవ హేతుత్వసంభవాత్ తద్వ్యభిచారవారణాయ జ్ఞానాదిహేతుత్వస్య సత్త్వేతి వాచ్యం తథాపి
ధ్యాకారణతాభావప్రసక్తా ఏవ విషయతాప్రతి రేఖాసు విధానాం భావాత్ అత ఏవ జ్ఞానే ఖాద్యతి విషయతాపదప్రసాద్యు

మింతి పదార్థం అప్రసంగో ఒకతావదితి చైతన్యం ఏపదర్శితకార్యకారణభావగ్రహం పాం న కేనాపి లత్ కర్తవ్యతే స్వేష్టకృత్
తదసాధ్యానువాకానాం ఇష్టాకర్మతావచ్ఛేదకే కృతిత్వే కృతిత్వసిద్ధౌ కృతితావచ్ఛేదక రసపతేతతావచ్ఛేదక సమవేతతావచ్ఛేదకభావ సమ
కృత్యత్వ ఇష్టయం కృతి స్వసమవేతానాం తావదితి తలతపక్వమానా కే కేవల సిద్ధాం వేదవస్తు ఇతర ప్రత్యావదితి తత్సమానా ఇతర భావ ధ
సహ కృతితా తత్ర తత్ర కర్తవ్య సిద్ధా కర్తవ్య కృతితేవనే ఇష్టసాధనతా [illegible] సరవ [illegible] తావదితి దలసల్ [illegible] యం తదః స
కామం యతతమ [illegible] ప్రాణం ప్ర [illegible] ఇతి తమాదివాకే [illegible] అవతసలసరవద్విషయతకచ్ఛేదే భాసిద్ధే ర ప్రత్యక్షతావత్ ॥ కస
సకవ విరోధం సం [illegible] తివా కర్తవ్యతావచ్ఛిన్నం ప్రతి కృతితేన హేతుత్వే తదితి చేత్ తద్వదం హి [illegible] దేహాదిష్టత్తే కథం లం లా
ఆ కృతి నామ సవం యత్ వృత్తితే [illegible] బలా [illegible] ప్రతి కృతితేన హేతుత్వే [illegible] ఇతి లాఘవాత్ కార్య [illegible] తావచ్
ఛిన్నం ప్రతి తేన తత్త్వ [illegible] తావదభ్యవచ్ఛిన్నం ప్రతి [illegible] కార్యకారణభావ [illegible] కారణ [illegible]
[illegible] ఇతి [illegible] కారణభావ [illegible]
వక్తవ్యత్వే [illegible] తావదితి విశిష్టం ప్రతి కృతితేన
హేతుత్వ వాదినాం [illegible] తాదృశకార్యకారణభావ [illegible] తావదితి విశేషితం
సవంయతవతితి [illegible] కార్యకారణభావానాం సిద్ధిః । అకర్తా కార్యతావచ్ఛిన్నం ప్రతి [illegible]
కతైవ నామ హేతుతాం అసిద్ధాం సిద్ధా [illegible] ప్రత్యక్షం గౌరవాత్ [illegible] తత్త్వవిచ్ఛే

ఈశ్వరానుమానే విశేషణస్య స్వైవ విరూపాదానస్యాపేక్షత్వాత్ప్రసంగాదిత్యుక్తమాచార్యచరణైః। అ
స్త్రవాఘుటలవపపత్వావచ్ఛేదకం ప్రతి కరతిత్వేన విశిష్య హేంతుతా తథాపి నానావచ్ఛేదకతలఘుత్వాదిత్యం పఠి
తన తద్ద్వయసత్త్వేతత్త్వహానధనేకావరసిద్ధిరప్రత్యుహైవా॥ యత్తు లఘుత్వం సకర్తృత్వం శరరాబవతాంవదితదాదివస
ప్రతిపక్షాయం భవన్నావాదశీతాహ్రపరాప్రాపవరమాత్రే కత్వత్వతేక్షిః స్వాస్యశిరరవిశేషణస్య వ్యభిచారవార
కత్వేనవధనతావచ్ఛేదకలబలతేతి వాచ్యం తస్య వ్యభిచారవారకత్వేన స్వరూపసిద్ధివారకత్వేన్మైవ సంభవేతాప్తే।
న చ వ్యభిచారవారకత్వేన రూపవద్ధత్వవిశిష్టవిశేషణవత్వజ్ఞానస్య వ్యాప్తిగ్రహవిఘటకత్వం యా వ్యాప్యత్వా
సిద్ధరూపస్య తథావిధవ్యర్థవిశేషణస్య తత్ర సత్త్వేన తుల్యబలత్వేతి అతఎవ దుంక్తమాచార్యచరణైరాత్మ
తత్త్వవివేకే ఈశ్వరవాదే ఎంతున్నామసిద్ధిం పరిహరతోద్భతి రూపత్తిరితి వాచ్యం అధికోక్త్యవ్యర్థవిశే
షణత్వజ్ఞానస్య నిగ్రహస్థానసంపాదకత్వం యథా తథావిధవిశేషణవత్త్వజ్ఞానస్య వ్యాప్తిగ్రహప్రతిబంధకత్వే
మానాభావేన తత్స్య వ్యాప్యత్వాసిద్ధిమధ్యేనం ప్రాంతత్తయా అనుపపత్తేరభావాత్ స్వరూపాసమ
సిద్ధిమితార్యద్వ్యభిచార్యవేత్యావిరోధ ఇతి వాచ్యం తాయాం నైచరమాన్యపత్యాత్రధోక్తత్వాత్ నచాగు

రం త్వత్వ వ్యాప్యత్వ తావచ్ఛేదక తాద్భావే సాధ్యసంబంధితావచ్ఛేదక వ్యాప్తిత్వ త్వ వ్యాప్తి ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభావే తు
న యత్వత్వ ద్విష్ఠాభావ ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభిన్న ప్రతియోగితాకాభావ వపుషి తద్వ్యాప్తిస్తత్ర భావాదతుల్యబలత్వ
రూపకత్వే న సప్రత్వేష్ఠ ఇతి వాచ్యం గురుధర్మత్వ వ్యాప్యత్వ తావచ్ఛేదకతాభావే ప్రతియోగితావచ్ఛేదకతాభావే వా సమానాభా
వేన తత్రాపి వ్యాప్తి సత్వాదితి తదపి న సమనియతాభావం ప్రతి స్వాపేక్షయా సమనియతాభావ యుక్తమేతేన తు లఘుధర్మతా భావే
న అప్రయోజక తయా స్వాపేక్షయా సమనియతయుక్తమేతేన స్వత్వ సాధ్యసాధన భావ సమాపన సంబంధకత్వే వత్వే బలవత్త్వ
యూనప్రతిపక్షా సంభవాత్ అతయేవాత్ స్వాపేక్షయా సమాన శరీర శరీరత్వం వా వపెంధిరితి వాచ్యం యపదర్శితా
లక్షణా భావాను సంబంధత త్వాత్ వ్యాప్య వ్యాప్య త్వ వ్యాప్యత్వ తద్వ్యాప్యత్వ వ్యాప్యకత్వ శరీరత్వ త్వత్వ త్వే
ద్యా సాధ్య వ్యాప్యకతాను మానే సంభవే సాధ్య వ్యాప్యకతా ద్విగుణ యభావే వపదర్శిత పక్షపత్వ భావాదితి నవీనా
పదర్శితానుమానాదపి శరీర లక్షణ త్వతి సిద్ధాంత వృత్తి ప్రత్యేక స్వాభావాత్ ఇతి వాచ్యం నతే ద్విత్వతేవలా
ఘవ మితి లాఘవ సమానత్వ తే వ్యాప్య పదర్శితానుమానే లైలవతే సాధ్వ ద్విత్వత్వే ప్రమాణాతాపత్తి ఏవ శరీర రచనాసైత
యోగపి ద్విత్వ త్వం లాఘవాదేవ సిద్ధిలత యోగ్యం త్వ త్వ ద్వ్యం స ప్రాగభావ శక్తౌ నైగౌరవాత్ యేవం త్రయా
ణాం ప్రత్యేక శక్తిత్వం లాఘవాత్ క్లృప్తి అతయేవ శరీర సృష్టి శరీరే బాధకాభావాత్ ఏవం యత్నాదిత్రితయ వారిపి బ

న్యమేవేత్యపాస్తం॥ ≡ ।ఈశ్వరస్య భోగాభావే న సుఖదుఃఖసాక్షాత్కారరూపభోగావచ్ఛేదకస్య తత్ర శరీరస్య కల్పనాయాం అసంభ
వాత్ న శరీరత్వజాతిరితి వాచ్యం తైజసశరీరవృత్తి శరీరత్వస్య ఘటాదివృత్తి పృథివీత్వాదినా సాంకర్యేణ జాతిత్వబాధాత్ న చ పృ
థివీత్వవ్యాప్య విరుద్ధభాగాభావే న శరీరత్వస్య నానాత్వం నిర్ [illegible] కారాత్ [illegible] సుపపత్తిరితి వాచ్యం. తథా సతి చేష్టాం ప్రతి శరీర
స్య హేతుతయా అనుగమేన తత్ర భిన్నానాం తద్విధజాతికల్పనే గౌరవాత్ అతఏవ శరీరత్వే కల్పనే [illegible] జాతి విశే
షం కల్పయతాం తత్ప్రమేష్టత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి జాతియోకల్పవత్త్వేన హేతుత్వే కల్పనా [illegible] నుపపత్తిరిత్యపాస్తం తథా విధ
జాతేః పరిమాణాన్నిష్టత్వా మాందారుచ్య వినిగమనా విరహేణ నానాంత జాతి కల్పనాపత్తేః అనంత కార్యకారణభావ క
ల్పనాపత్తేశ్చ న చ భోగ [illegible] వచ్ఛేదకత్వం శరీరత్వమితి మ[illegible] ప సుఖదుఃఖాద్యవచ్ఛేదకత్వమాదాయ వినిగమనా
విరహ ఇతి వాచ్యం విజాతీయ కల్పం శరీరత్వమితి మనస్యవచ్ఛేదకతా సంబంధేన సుఖదుఃఖాదిత్రయమాదాయ
వినిగమనావిరహేణ స్వదురభ్యరత్వాత్తథా విధాతిరిక్త జాతికల్పనా ప్రయుక్త గౌరవస్య పునర్దురత్వత్వాత్ అథాన
యోఽది ఈశ్వరస్య శరీరాభావే అంకురాదౌ ద్వ్యణుకాదౌ ప్రతి శరీర సంయుక్త పదార్థవృత్తి ప్రయత్నవదాత్మ
సంయోగస్య హేతుతాయా ఏవ అక్షయవృత్తి [illegible] నానువిధానబలాత్ క్లృప్తతయా తత్స్వాభావేన దూరత్వ ప్రత్తిప
దార్థత్రయోత్పాదసంభవాత్ అతఏవోద్దేశ్య నాన్నైర్నచేదా విష్ణు ఏవ పూర్వాదిత్ర త్రిపురాదితి సాం

ప్రతమితిగ్రంథేన శ్వరస్య పరమాణురూపం శరీరం తద్ద్వారకమపి కార్యం. కేచిత్తు తాదృశం స్వకారణేనాధిష్ఠానా
దిక్రియాజనకత్వమేవ సమాహితమితి తస్మాదుపదర్శితానుమానాచ్ఛరీరానవచ్ఛిన్నైవ కృతిరితి తదాశ్రయత్వేనైవేశ్వరసి
ద్ధిరితి సాంప్రదాయికాః. నవీనాస్త్వీశ్వరసిద్ధౌ ప్రకారాంతరేణ యుక్తిముపన్యస్యంతి యది చక్షుస్సంయోగదశా
యాం ఘటచాక్షుషవారణాయ ఘటాదివృత్తివిషయతాసంబంధేన ప్రత్యక్షత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి ఘటాదివృత్తి
విషయతాసంబంధేన జ్ఞానత్వేన హేతుతాయా అవశ్యకతాయాం ఈశ్వరజ్ఞానమవశ్యమంగీకార్యం. అన్య
థా ఘటవిషయకనిర్వికల్పకాత్మకచాక్షుషాదౌ సర్వఘటాదిచాక్షుషాదిరూపోత్పన్నేతి చాక్షుషేఽపి వ్యభిచారేణ
ఏపదర్శితకార్యకారణభావోద్ఘటితత్వాత్ సచ ఘటాదిచాక్షుషాదేరేకస్య కార్యతావచ్ఛేదకతయా
ప్రదిచక్షుస్సంయోగోత్పత్తికాలే తదవచ్ఛిన్నస్యోత్పత్తిసంభవేన తాదృశకార్యకారణభావో నిర్యుక్తికః. ఇతి వా
చ్యం ఘటాదిచాక్షుషత్వస్య తథావిధాచాక్షుషాభావవిరహవిశిష్టావచ్ఛిన్నవిషయతానుమితిసామగ్ర్యభావవత్త్వ
కార్యతావచ్ఛేదకతయా తదుత్పత్త్యవచ్ఛిన్నస్యోత్పత్తిసంభవేన తద్వ్యవస్థాపదర్శితకార్యకారణభావస్య

వశ్యకత్వాత్ నచ తద్వారణార్థం ఘటాదివృత్తిలౌకికవిషయతాసంబంధేన ప్రత్యక్షత్వావచ్ఛిన్నం ప్ర
తి ఘటత్వాదినా విషయతాస్త్వైవ హేతుతాస్త్వితి వాచ్యం ఏవం ఘటత్వాదౌ త్వక్సంయుక్తసమవాయస్యా
లే ఘటత్వాదిస్పర్శనాపత్తివారణాయ ఘటత్వాదివృత్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానం ప్రతి ఘటత్వాదివృ
త్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానత్వేన కారణతాకల్పనస్యావశ్యకత్వాత్ తాదృశ్యభాసకసామగ్రీం వినా ఘటాదృ
శకార్యకారణతాబలాద్వాయుస్పర్శస్పార్శనోత్పత్త్యా తాదృశ్యభాసకసామగ్ర్యస్సహకారిత్వకల్పనా
యాం అసంభవాన్నేనస్పృశ్యవృత్తివిషయతాసంబంధేన స్పార్శనం ప్రతి స్పార్శనత్వేన హేతుతామంగీకృ
త్య స్పార్శనీయథాభాసకసామగ్ర్యకృతమస్త్యేతత్రసహకారితావ్యపగమేనైవ సర్వసామంజస్యేఽ
పదర్శితకార్యకారణభావోఽనిర్యుక్తిక: ఇతి వాచ్యం తథా సతి ఘటత్వపటత్వాభావవానిత్యాదిశాబ్ద
బోధానుమిత్యాదివారణాయ పటత్వవృత్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానం ప్రతి పటత్వఘటత్వాది
నా హేతుతాకల్పనే గౌరవాత్ ఘటత్వాదివృత్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానం ప్రతి ఘటత్వాదివృ

త్తి విషయతాసంబంధేన జ్ఞానత్వేన హేతుతా కల్పనే తు నైరాప్త్రానుపపత్తిః ధర్మితావచ్ఛేదకసంబంధేన
ఘటత్వాభావప్రకారకయోగ్యతాజ్ఞానే నపదత్వాభావవ్యాప్యవత్తాజ్ఞానే చ ఘటే జననీయం ఘటత్వాది
వృత్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానస్య జ్ఞానత్వేన సహకారిత్వాభ్యుపగమాత్ నచ ఘటత్వాదివృత్తివిషయతా
సంబంధేన జ్ఞానం ప్రతి ఘటత్వాదినా హేతుతం తత్రైవ సర్వానుపపత్తివారణసంభవే కిం ఘటత్వాదివృత్తివి
షయతాసంబంధేన జ్ఞానత్వేన హేతుతయేతి వాచ్యం ఘటత్వాదివృత్తివిషయతాసంబంధేన జ్ఞానం ప్ర
~~తి ఘటాంతరత్వవిశిష్ట~~ సకలఘటవృత్తిత్వరూపఘటత్వత్వాదినా హేతుత్వకల్పనాపేక్షయా ఘటత్వాదివిష
విషయతాసంబంధేన జ్ఞానత్వావచ్ఛిన్నం ప్రతి తేన సంబంధేన జ్ఞానత్వేన లఘురూపేణ హేతుతా కల్ప
నాయా ఏవ న్యాయ్యత్వాత్ ఏవం చ తాదృశకార్యకారణభావాదికృతాత్మనాదికాలేన ఘటత్వాది
నిర్వికల్పకజ్ఞానజన్యం నిర్వికల్పకత్వాదిదానీంతనం నిర్వికల్పకవత్ ఇత్యాద్యనుమానాదేకం నిత్వజ్ఞా
నసిద్ధౌ తదాశ్రయత్వేన ఈశ్వరః కల్పనీయ ఇతి | పదశక్తేరిత్యాదీశ్వరసిద్ధిపిదర్శితరీత్యా శరీ
రాసంభవేన కథం తస్య వేదవక్తృత్వం శరీరం వినా కంఠతాల్వాద్యభిఘాతరూపశబ్దకారణాసంభవాది

౭ श न

ఊచేత్ వేదాంతాచార్యేణానఘమయొపరపురుషస్య నసంబంధిశాకాదుపదర్శితత్వాత్తస్య దృష్టాంతః స్పష్టః శరీరసంబం
ధస్యైవ తత్ర నిషేధాదిత్యలం విస్తరేణేతి॥—॥ ఇతి శ్రీనివాసబ్రాంతపితామహం।≡। రఘుందేవప్రజ్ఞాచా
ర్య విరచితతత్త్వసారవాదసమాప్తిమగమత్॥=॥ శ్రీనరసింహాయనమః। శ్రీరంగనాథస్వామినే నమః॥=

౮౭ य